

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10978835>

УДК: 378

ТИББИЙ ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ОШИРИШДА ЗАМОНАВИЙ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ

Абдурахимова Лола Анваровна

Тошкент Кимё халқаро университети тиббий фундаментал фанлар кафедраси

профессори, п.ф.д.

ldzhalolova@inbox.ru

Салаева Муборак Саидобдуллаевна

Тошкент тиббиёт академияси,

клиник моделлаштириш кафедраси доценти, т.ф.н.

salaeva.muborak1966@gmail.com

***Аннотация.** Тиббиёт таълимининг муҳим вазифаларидан бири инновацион технологияларга асосланган ўқув жараёнини амалга ошириш, шунингдек, бўлажак шифокорларни клиник тафаккурга ўргатиш, олинган билим ва кўникмаларни амалиётда қўллаш учун шароит яратишидир. Мақолада фойдаланилаётган янги педагогик технологиянинг хусусиятлари ва таҳлилий натижалари баён этилган.*

***Калит сўзлар:** тиббий ўқув жараёни, педагогик технология хусусиятлари, инновацион технология, синдромал ёндоиши.*

Долзарблиги. Ўзбекистон Республикасининг тиббиёт соҳасида амалга оширилаётган ислохотларнинг асосий мақсади инсон ва унинг саломатлиги, хавфсизлиги, турмуш тарзи ва фаровонлигини таъминлаш ҳамда юқори малакали мутахассисларни тайёрлашга қаратилгандир [3]. Тиббиёт соҳасидаги тараққиётни ҳаракатга келтиришда ва ижтимоий ҳаётда кузатилаётган жараёнларга ижобий таъсир кўрсатишда барча йўналишларда янгиланишнинг муҳим субъекти бўлган ёшлар, хусусан таълим олувчиларни баркамол инсон, ўз соҳасида етук мутахассис қилиб тарбиялаш муҳим аҳамиятга эга [4].

Соғлиқни сақлаш тизимида амалга оширилаётган ислохотлар, соҳанинг модернизацияси ҳамда турли миллий дастурларнинг жорий этилиши мазкур соҳада мавжуд муаммоларни ҳамда тиббиёт ходимларини тайёрлашдаги

камчиликлар мавжудлигини кўрсатмоқда [1]. Узлуксиз таълимни тизимини такомиллаштириш жараёнида юқори малакали мутахассисларнинг танқислиги кузатилиши тиббий таълимда инновацион ёндошувлар, замонавий педагогик ва ахборот технологияларни қўллаш заруриятини кўрсатмоқда [2].

Таълим тизимидаги узлуксизлик ва узвийлик жамиятнинг маънавий ва интеллектуал салоҳиятини кенгайтиришга туртки бўлиб, илмий ва техник ривожланишнинг барқарорлигини таъминлайди. Узлуксиз тиббий таълимда ўқув жараёни сифатининг турли компонентлар ўртасидаги ўзаро боғлиқлик, турли усулларни таълим жараёнига мақсадга мувофиқ татбиқ этилишини таъминлашдан иборат [6,8].

Инновацион таълим технологияларнинг татбиқ қилиниши соғлиқни сақлаш тизимида рақобатбардош мутахассисларни тайёрлашда ўзига хос таъсирга эга бўлиб, таълим берувчиларнинг доимо замонавий технологиялардан фойдаланишлари ҳамда мустақил таълим жараёнини фаоллаштиришни талаб қилади [7].

Тадқиқот мақсади: Тиббиёт тизимида мустақил фаолият юритувчи ҳамда рақобатдош мутахассисларни тайёрлашда ички касалликлар фанини ўқитишда синдромал ёндошув асосида замонавий педагогик технологияларнинг самарадорлигини ўрганиш. Мазкур жараёнда таълим оловчиларнинг назарий ва амалий билимларини мустаҳкамлаш ҳамда клиник фикрлаш қобилиятини ривожлантириш борасида ўзига хос ёндошув инobatга олинган.

Материал ва усуллар. Ички касалликлар фани бўлғуси оилавий шифокорларни тайёрлашда энг муҳим клиник фанлардан бири бўлиб ҳисобланади. Битирувчи талабаларни ўқитиш жараёнида мазкур фан синдромал ёндошув асосида ўқув дастурига биноан кардиология, пульмонология, гастроэнтерология, нефрология, ревматология ва гериатрия йўналишлари бўйича касалликларни олдини олиш, эрта ташхислаш, даволаш ва оилавий поликлиника шароитида олиб бориш тамойиллари ўргатилади.

Тадқиқот жараёнига Тошкент тиббиёт академиясининг даволаш иши ҳамда касбий таълим йўналишларида таҳсил олаётган 25 та гуруҳ яъни тиббий - педагогика факультетининг 96 нафар ва даволаш факультетининг 104 нафар талабалари жалб қилинди. Ички касалликлар фанини ўқитишда кафедра профессор - ўқитувчилар томонидан бир қатор замонавий педагогик технологиялар қўлланилиб келмоқда. Хусусан, кейс - стади, клиник аудит, муоммоли ўқитиш ва бошқалар. Сўнгги йилларда оилавий шифокорларни амалиётга тайёрлашда муаммога йўналтирилган ўқитиш усулидан кенг фойдаланиб, талабаларда клиник фикрлаш қобилиятини ривожлантиришга

алоҳида эътибор қаратилмоқда. Лекин амалиёт жараёнида битирувчиларнинг ҳамда мутахассисларнинг иш фаолиятида билим, кўникма ва малакаларини қўллашда ўзига хос камчиликларнинг намоён бўлиши кузатилмоқда. Шу муаммоларни инобатга олган ҳолда амалий машғулотларни ўтказишда янги педагогик технология яъни ICIV-range (information, communication, innovation, verification) усулини қўллашда қуйидаги таркибий тузилмалар инобатга олинди: информацион, коммуникацион, инновацион ва верификацион. Мазкур усулнинг самарадорлиги муоммага йўналтирилган ҳолда ўқитиш усули билан солиштириб таҳлил қилинди.

Натижалар ва муҳокама. Оилавий шифокор фаолиятида нисбатан кўп учрайдиган муаммо яъни “Қориндаги оғриқ” синдроми билан кечувчи касалликларни ўргатишда назорат гуруҳидаги даволаш факультети талабалари анъанавий муоммага йўналтирилган ўқитиш усули ёрдамида қуйидаги тартибда яъни муоммони аниқлаш, уни ҳал этишда мезонларни инобатга олиш, шифокор тактикасини танлаш, текшириш режасини тузиш, даволаш усулларини тавсия қилиш ва бошқа тамойилларини танлашда ҳаракатлар кетма кетлиги муҳокама қилинди. Ушбу жараёнда назарий билимларни муҳокамаси, тақдимотлардан, тест ва вазиятли масалалардан унумли фойдаланилди. Шу билан бирга клиникада даволанаётган беморларни кўриқдан ўтказиш жараёнида, амалий кўникмаларга алоҳида эътибор қаратилиб, таҳлилий ёндошув олиб борилди.

1-расм. ICIV-range усулининг биринчи компоненти.

2-расм. ICIV-range усулининг иккинчи компоненти.

Асосий гуруҳ яъни тиббий педагогика факультети талабалари ўртасида ICIV-RANGE усулини қўллашнинг биринчи босқичида ахборотлар билан алмашинишда аниқ изчилликка алоҳида эътибор қаратилди (1 – расм). Иккинчи босқичда эса коммуникатив қобилиятларни ривожлантириш инобатга олиниб гуруҳда ишлаш, шахслар аро мулоқат кўникмаларига аҳамият берилди (2 – расм).

Мазкур усулнинг ахборотлар билан алмашилиш босқичида педагог томонидан қуйидаги маълумотлар аниқ шакллантирилган ҳолда берилди ва уйга вазифа олган талабалар билан муҳокама қилинди: қоринда оғриқ билан кечувчи касалликлар, беморларни анамнезида ташхис қўйишга имкон берувчи саволлар, объектив кўрикда аниқланган муҳим белгилар, асосий ва махсус текшириш усуллари, номедикаментоз ва медикаментоз даволаш усуллари, поликлиника шароитида ўткир ва сурункали ҳолатларда беморларни олиб бориш тамойиллари, мазкур муоммога доир маълумотларни олиш ва мустақил тайёрланиш бўйича аниқ манзил ва тавсиялар берилди.

Коммуникатив қобилиятларни ривожлантириш ҳамда амалий кўникмаларни эгаллашда шахслар аро мулоқот кўникмаси бўйича кичик гуруҳларда вербал ва новербал мулоқот машқлари, рационал анамнез тўплаш тамойиллари, оғиз бўшлиғини кўздан кечиришда патологик ўзгаришларни аниқлаш, қорин соҳасини кўздан кечириш ва аускультация, пальпация, перкуссия қилишда касалликларга хос симптомларни қиёсий ташхислаш, нисбатан кўп кузатиладиган патологик белгиларни аниқлаш муляж ҳамда волонтерлар ёрдамида ўтказилди.

Татбиқ қилинаётган усулнинг учунчи босқичида кичик гуруҳларда 3 хил йўналишга доир вазифалар инновацион ёндошув асосида муҳокама қилинди. Бунда ташхислашнинг анъанавий ҳамда замонавий усуллари, даволашнинг стандарт ҳамда инновацион усуллари, лаборатория тажрибаларининг натижалари муҳокама қилинди (3- расм).

3-расм. ICIV-range усулининг биринчи компоненти.

4-расм. ICIV-range усулининг биринчи компоненти.

Кейинги босқичда эса талабаларни синдром бўйича олган билим ва кўникмаларини эгаллаш даражалари верификацион усулда баҳоланди ва ҳар бир босқичга ажратилган фоизлар бўйича баллар кўйилди (4-расм). Ўзига хос томони талабаларнинг ўзлари ҳамда бошқа таълим олувчиларни баҳолашларига имкон яратилди.

Инновацион босқич давомида педагог томонидан талабаларнинг мустақил таълим доирасида замонавий ташхислаш ва даволаш усуллари, янги назариялар, генетик ва замонавий асбоб ускуналар ёрдамида амалга ошириладиган усуллар бўйича олган маълумотлари муҳокама қилиниб, реал ҳолатга яқинлаштирилган лаборатория шароитида шошилишч ўтказилиши имкони бўлган усулларни ҳамда интерпретация ўтказишда бўлғуси тиббиёт мутахассисларнинг ҳаракатлари баҳоланди. Мазкур жараёнда талабаларнинг илмий мақолалардан тўғри фойдаланиши, далилларга асосланган тиббиёт асосида маълумотларни таҳлил қила олиши, янги усулларнинг ижобий ва салбий томонларини ажрата олишларига алоҳида эътибор қаратилди.

Машғулот сўнгида барча босқичларга алоҳида баллар яъни инфорацион компонентга 30 балл, коммуникацион компонентга 20 балл, инновацион компонентга 30 балл ва верификацион компонентда талабаларнинг ҳолисона баҳолаш ва ўзларининг фикрларини асослашларини инобатга олган ҳолда 20 баллгача бўлган рейтинг кўрсаткичлари умумлаштириб, барча талабалар баҳоландилар.

Асосий ва назорат гуруҳлари билан олиб борилган амалий машғулотларнинг самарадорлиги талабаларнинг турли вазиятларда муоммога мақсадли ёндоша олиши, тўғри тактика танлаши, тўғри режа туза олиши, клиник фикрлаши, фаоллиги ҳамда мустақил изланувчанлиги каби кўрсаткичлар асосида солиштирилди (1- жадвал).

1 –жадвал

Амалий машғулот давомида қўлланилган усулларнинг тавсифланиши

Кўрсаткичлар	Назорат гуруҳи (n=96)		Асосий гуруҳ (n=104)	
	абс	%	абс	%
Ахборотлардан тўғри фойдаланиш	56	58,3	88	84,6
Муоммони тўғри аниқлаш	43	44,7	48	46,1
Ҳаётга хавфли ҳолатларда тўғри тактика танлаш	57	59,3	69	66,3
Бемор ҳолатига кўра кўникмаларни мақсадли бажариш	59	61,4	81	77,8
Текшириш усуллари режасини тузиш	84	87,5	97	93,2

Даволаш стандартларига риоя қилиш	61	23,5	89	85,5
Оилавий амалиётда беморларни олиб бориш тамойилларини билиш	25	26,0	43	41,3
Мустақил таълим бўйича тайёргалик даражаси	44	45,8	91	87,5
Машғулот давомида фаоллиги	60	62,5	87	83,6
Холисона баҳолай олиш қобилияти	52	54,1	76	73,0
Мавзу доирасида илмий изланувчанлик қобилиятининг намоён бўлиши	29	30,2	56	53,8

Кўрсаткичлар кесимида таҳлил натижаларига кўра асосий ва назорат гуруҳларида олиб борилган машғулотлар давомида ўтказилган педагогик технология бўйича муоммони тўғри аниқлаш, ҳаётга хавfli ҳолатларда тўғри тактика танлаш, текшириш усуллари режасини тузиш бўйича талабалар гуруҳи ўртасида кескин фарқ кузатилмади. Асосий гуруҳда ахборотлардан тўғри фойдаланиш, бемор ҳолатига кўра кўникмаларни мақсадли бажариш, даволаш стандартларига риоя қилиш, мустақил таълим бўйича тайёргалик даражаси ва мавзу доирасида илмий изланувчанлик қобилиятининг намоён бўлиши борасида яққол устунлик аниқланди. Лекин бўлғуси мутахассисларни тайёрлашда оилавий амалиётда беморларни олиб бориш тамойилларини билиш даражасининг нисбатан сузтлиги намоён бўлди.

Хулоса. Тиббий таълим жараёнида малакали, рақобатбардош, эркин фикрлай оладиган, қобилиятли, яъни соғлиқни сақлаш тизимининг бирламчи бўғинида профилактик вазифаларни ташкиллаштира оладиган оилавий шифокорларни тайёрлашда инновацион ёндошув асосида, долзарб муаммоларни инобатга олган ҳолда янги педагогик технологияларни қўллаш мақсадга мувофиқдир.

Тадқиқот жараёнида ички касалликлар фанини ўқитишда таклиф қилинаётган янги усулни қўллашда мустақил таълим жараёнини фаоллаштириш ҳамда синдромал ёндошув асосида мазкур технологияни қўллаш талабаларнинг олган билим ва кўникмаларини амалиётда тўғри қўллай олишларига, педагогларнинг ўз устида доимий изланишлари ва тиббий таълим сифатини оширишга ижобий таъсир кўрсатади.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Йўлдошев Ж.Ғ., Усмонов С. Илғор педагогик технологиялар. – Т.: Ўқитувчи, 2004.
2. Инновацион таълим технологиялари / Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Ҳ., Сайфуров Д.М., Тўраев А.Б. – Т.: “Сано стандарт” нашриёти, 2015. – 150 б.
3. Ишмухамедов Р, Юлдашев М. Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар. Ўқув кўлланма. – Т.: «Адабиёт учкунлари» нашриёти, 2007. – 9-17 б.
4. Ишмухамедов Р. Инновации в образовании и воспитании. – Т.: ТГПУ, 2009 –20 стр.
5. Рўзиева Д., Усмонбоева М., Ҳолиқова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва қўлланилиши / Мет.қўлл. – Т.: Низомий номли ДТПУ, 2013. – 15 б.
6. Толипов Ў., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг тадбиқий асослари – Т.: 2006. – 12 - 60 б.
7. Использование инновационных технологий в процессе преподавания педагогических дисциплин (электронный ресурс) <http://ntfmfkonfz.ru>
8. Слостенин В., Исаев И и др. Педагогика: Учебное пособие (электронный ресурс) <http://www.gumer.info>